

ОКРЕМА ДУМКА

судді Конституційного Суду України Кампа В. М. стосовно
Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним
поданням 51 народного депутата України щодо офіційного тлумачення
положень статей 102, 103, 116

Закону України «Про судоустрій України»
(справа про призначення суддів на адміністративні посади)

У Рішенні від 22 грудня 2009 року № 34-рп/2009 (далі — Рішення) Конституційний Суд України дав тлумачення положення пункту 4 частини п'ятої статті 116 Закону України «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року

№ 3018–III (далі — Закон), згідно з яким Рада суддів України вирішує питання щодо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення їх з цих посад в судах у випадках і порядку, передбачених цим Законом, у системному зв'язку з положенням його першого речення частини п'ятої статті 20. Згідно з позицією Конституційного Суду України зазначене положення слід розуміти так, що Рада суддів України повноважна давати рекомендації стосовно такого призначення тому органу (посадовій особі), який законом наділений цими повноваженнями. Суд також вирішив припинити конституційне провадження у справі щодо офіційного тлумачення положень статей 102, 103 Закону на підставі пункту 2 статті 45 Закону України «Про Конституційний Суд України» — невідповідність конституційного подання вимогам, передбаченим Конституцією України, цим Законом.

На підставі статті 64 Закону України «Про Конституційний Суд України» вважаю за доцільне висловити окрему думку.

Підтримуючи викладену в Рішенні правову позицію щодо повноважності Ради суддів України давати рекомендації стосовно призначення суддів на адміністративні посади тому органу (посадовій особі), який законом наділений цими повноваженнями (пункт 1 резолютивної частини Рішення), вважаю, що Конституційний Суд України мав би також висловити своє ставлення до такого.

1. Конституційний Суд України, вирішуючи питання про тлумачення відповідного положення статті 116 Закону щодо права Ради суддів України на призначення суддів на адміністративні посади в судах та звільнення їх з цих посад, не обмежився тільки його тлумаченням, він намагався також розв'язати проблему, яка виникла навколо цього положення. Однак цю позицію Конституційного Суду України слід було розвинути.

Рада суддів України 31 травня 2007 року прийняла рішення № 50 щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах загальної юрисдикції та звільнення їх з цих посад, яким визначила, що саме вона є єдиним повноважним на це суб'єктом.

У Рішенні Конституційний Суд України встановив, що у частині п'ятій статті 20 Закону визначено повноваження Ради суддів України (ради суддів спеціалізованих судів) давати рекомендації стосовно призначення суддів на посаду голови суду, заступника голови суду та звільнення з цієї посади.

Отже, положення пункту 4 частини п'ятої статті 116 Закону, в якому зазначено, що Рада суддів України вирішує питання щодо призначення суддів на адміністративні посади в судах у випадках і порядку, передбачених цим Законом, у системному зв'язку з положенням першого речення частини п'ятої статті 20 Закону необхідно розуміти як таке, що дає Раді суддів України право вирішувати питання про рекомендацію кандидатури конкретного судді для призначення його на посаду голови суду, заступника голови суду (абзац перший підпункту 3.3 пункту 3 мотивувальної частини).

Таким чином, у законодавстві встановлюється право Ради суддів України тільки рекомендувати, не приймати остаточне рішення щодо призначення суддів на адміністративні посади. А отже, здійснення Радою суддів України чи будь-яким

іншим органом суддівського самоврядування такої діяльності є перевищенням повноважень, яке може бути оскаржено в судах зацікавленими фізичними та юридичними особами, оскільки згідно зі статтею 124 Конституції України юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Це питання є особливо актуальним з огляду на спроби певних органів суддівського самоврядування вдаватись до такої практики¹.

Виходячи із зазначеного вважаю, що Конституційний Суд України мав у мотивувальній частині Рішення встановити, що призначення суддів на адміністративні посади з боку органів суддівського самоврядування є неприпустимими, крім випадків, якщо спеціальним законом їм буде делеговано відповідне повноваження.

2. Здійснюючи тлумачення положень статті 116 Закону, Конституційний Суд України у Рішенні не врахував висловлені ним же в інших рішеннях правові позиції, зокрема в Рішенні від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008, згідно з яким суддівське самоврядування належить до системи конституційного устрою держави (частина друга статті 130 Конституції України) і є формою самоорганізації професійних суддів (абзац п'ятий підпункту 5.1 пункту 5 мотивувальної частини Рішення).

Функціонування органів суддівського самоврядування є гарантією самостійності судів і незалежності суддів (частина сьома статті 14 Закону, частина перша статті 11 Закону України «Про статус суддів»). Відповідно до правової позиції Конституційного Суду України не допускається зниження рівня гарантій незалежності і недоторканності суддів у разі прийняття нових законів або внесення змін до чинних законів. Будь-яке зниження рівня гарантій незалежності суддів суперечить конституційній вимозі неухильного забезпечення незалежного правосуддя і права громадян на захист прав і свобод незалежним судом (абзаці четвертий, п'ятий пункту 8 мотивувальної частини Рішення від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005).

Таким чином, згідно з рішеннями Конституційного Суду України від 10 січня 2008 року № 1-рп/2008 та від 11 жовтня 2005 року № 8-рп/2005 рівень суддівського самоврядування як елемент конституційного устрою та гарантії самостійності судів і незалежності суддів не може звужуватися, а це дуже важливо з огляду на майбутнє врегулювання законодавцем питань призначення суддів на адміністративні посади. Із зазначеного випливає, що суддівське самоврядування є невід'ємною складовою конституційної системи судової влади, інтегрованою в механізм державного врядування її справами, реалізується у визначених Конституцією і законами України межах та забезпечується конституційними гарантіями захисту та охорони.

3. У Рішенні Конституційний Суд України зобов'язав Верховну Раду України невідкладно виконати Рішення Конституційного Суду України від 16 травня

¹ Про погодження тимчасового виконання (доки не мине потреба) обов'язків колишнім головою Господарського суду Запорізької області Радою суддів господарських судів України (*Господарські суди вкомплектовано // Голос України. — 2003. — 12 груд.*)

2007 року № 1-рп/2007 щодо законодавчого врегулювання питання про призначення судді на посаду голови суду, заступника голови суду та звільнення його з цієї посади (пункт 3 резолютивної частини Рішення).

Вважаю, що це є швидше нагадуванням Верховній Раді України про необхідність законодавчого врегулювання цього питання, а не конкретним визначенням порядку і строків виконання Рішення. Така позиція не відображає положення статті 70 Закону України «Про Конституційний Суд України» та не використовує законодавчих можливостей щодо забезпечення ефективного виконання Рішення. Адже відповідно до частини другої вказаної статті «у разі необхідності Конституційний Суд України може визначити у своєму рішенні, висновку порядок і строки їх виконання, а також покласти на відповідні державні органи обов'язки щодо забезпечення виконання рішення, додержання висновку». Це також закріплено у Рішенні Конституційного Суду України від 14 грудня 2000 року № 15-рп/2000 (пункт 3 резолютивної частини).

На мою думку, у Рішенні повинен бути встановлений розумний строк для виконання обов'язку Верховної Ради України щодо прийняття закону. Без цього парламент не буде свідомий свого конституційного обов'язку виконувати рішення Конституційного Суду України (стаття 152 Конституції України). Для ефективного виконання Рішення від 16 травня 2007 року № 1-рп/2007 Конституційний Суд України повинен був покласти на Верховну Раду України обов'язок прийняти позачергово закон у певний розумний строк з моменту ухвалення Рішення. Очевидно, що організація його виконання згідно з Конституцією України покладається на керівництво парламенту.

З огляду на тривалий термін невиконання парламентом Рішення від 16 травня 2007 року № 1-рп/2007 та відсутність у Конституційного Суду України контролюючих повноважень він повинен був у межах своїх повноважень визначити порядок виконання Рішення та звернутися до органів та посадових осіб, повноважних контролювати додержання Конституції України та виконання актів Конституційного Суду України про забезпечення виконання Рішення. Такою посадовою особою згідно з Основним Законом України є Президент України, який гарантує додержання Конституції України, та органом — суди, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, та які ухвалюють судові рішення іменем України, що є обов'язковими до виконання на всій території України (частини друга, п'ята статті 124 Конституції України).

Вважаю, що для виконання Верховною Радою України Рішення від 16 травня 2007 року № 1-рп/2007 Конституційний Суд України мав, окрім покладення відповідного обов'язку на парламент, визначити засоби забезпечення такого виконання.

Таким чином, ухвалене Конституційним Судом України Рішення від 22 грудня 2009 року № 34-рп/2009 необхідно було доповнити для більш чіткого вирішення проблеми, яка виникла навколо призначення суддів на адміністративні посади та звільнення їх з цих посад, та зміцнення засад конституційної моралі у правовідносинах між органами державної влади.